

UNITÁRIUS ÉLETT

XIV. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM

1960. MÁJUS HÓ

Egyházköri Tanácsunk határozata felszabadulásunk 15-ik évfordulójáról

Az Egyházköri Tanács április 22-én ülést tartott. Napirend előtt Pethő István püspöki helynök az alábbi előterjesztést tette:

„Április 4-én ünnepelte hazánk felszabadulásának 15. évfordulóját. Ekkor ült el a harcizaj, alvadt meg a sebekben a vér. Nem akarjuk a sebeket feltépni, de örömkönnel kell hangot adni. Felszabadultunk! Elmúlt a halálfelelem, újra kezdődik az élet. Új világ született! Egészen más mint a régi: Mindennek az íze szociális. Felelősségem teljes tudatában és megnyugodva mondom, hogy bizakodva és jó reménységgel tekintünk a jövőbe. Javasolom, mondja ki az Egyházköri Tanács, hogy

1. Isten iránti hálával gondol a felszabadulás tényére.
2. Legjobb meggyőződése szerint küzd a béke ügyéért.

3. Fejezze ki az Egyházköri Tanács együttérzését minden, a világban bárhol jelentkező felszabadító és békére törekvő irányzat és mozgalom mellett.

4. Adjon hangot a Tanács ezeknek a gondolatoknak egyházközségeink felé is és hívja fel gyülekezeteink tagjait, hogy mindenki a maga helyén legjobb tetszése szerint teljesítse kötelességét hazánk és az emberiség békéje érdekében.”

Az Egyházköri Tanács a javaslatot nagy tetszéssel és helyesléssel fogadta és azt határozattá emelte.

A Szentlélek ajándéka

Kit nem bájolt el még a májusi virágzás színpompája, s a későbbi gyümölcsérés gazdag ígérete? Ha ilyenkor szemléljük a természetet, lelkünkkel úgy érezzük, mintha egy csodálatos szimfóniába olvadnának fel a színek, fények és a sárguló búzaszemek. Ámulattal és csodálattal szemléljük a teremtő Erőnek ezt a fenséges életritmusát s szinte megfellekedünk arról, hogy mi, emberek is beletartozunk ebbe a nagy egységbe s egy dallam-foszlánya vagyunk a világot betöltő harmóniának.

Pár pillanatra szabaduljunk fel a természet lenyűgöző ígérete alól s nézzünk önmagunkba. Ott sem kevesebb ámulat fogad bennünket.

Az előbb, amikor kifelé néztünk, melyik szervünkkel érzékeljük a lét harmóniáját? — A lelkünkkel. Igen, a lelkünkkel, mert lelket csak lélek érthet meg.

Milyen fenséges és megrendítő dolog tudni azt, hogy van lelkem. Lelkem kapcsol össze közvetlenül a világ Lelkével: Istennel. S mivel Isten a tökéletesség, a szépség, a jóság és az igazság, ebből a kapcsolatból mérhetetlenül sok nyereségem származik. Meggazdagodik az életem s létre jön a szent csoda: amíg a külső világban a harmónia létrejöttéhez szükség van színskálára, hangra, fényre, természetre, szellő sutogására és orkán zúgására, addig ez a harmónia sokszor észrevétlenül megszületik és boldogít egyetlen emberi lélekben.

MÁJUS

Különös, szép hónap. Ha szavazásra bocsátanók az emberek között, hogy az esztendő tizenkét hónapja közül, melyiket szeretik a legjobban — valószínű —, hogy a szavazások jelentős többségét május kapná. S ez érthető is. Nincs még egy évszak, nincs még egy hónap, amelyik olyan közel vinné az embert a teremtés nagy isteni művéhez és örök folyamathoz mint az, ami májusban történik. Ilyenkor nemcsak újraéled, hanem egy kicsit újjá is teremődik a föld, az élet s mindaz, ami e kettővel összefügg. Új élet himnusza zeng a természetben s ez az újraéledés visszhangot nyer a szívek mélyén s az érzések hullámaiban.

Készülődés, reménykedés érzése lesz úrrá rajtunk, mintegy bizonyosságául annak, hogy ami kint a nagy természet világában ilyenkor végbemeleg, az lelki vonatkozásokban végbemeleg az emberben is. Több odaadással, nagyobb lelkesedéssel végzi mindennapi munkáját, hűségesebb szeretettel veszi körül hozzátartozóit, barátait, s ha nincsenek még, vagy nincsenek már szerettei, szívében akaratlanul is felébred a szeretet lángja, hogy hozzá kapcsolja vagy valakihez, vagy élete egy-egy kedvesebb emlékéhez.

Hitünk szerint az életben nincsenek véletlenek. Minden történésnek, eseménynek, értelmi, vagy érzelmi ébredésnek megvannak a maga okozati és természetes összefüggései, még akkor is, ha mi pillanatnyilag nem látjuk, vagy nem tudjuk azokat. Május olyan sok mindennel megajándékoz bennünket és nem véletlen, hogy éppen május teszi ezt velünk.

A munka ünnepének örvendő, vidám hangulata napjainak első számán, összedobbantva mindazok szívet szerte a nagy világban, akiknek munkája, küzdelme, tudása, álma és reménye vitte és viszi előbbre a haladás útján az emberiséget.

Az édesanyákra való emlékezés mosolyból és könnyből fonja össze gyermeklelkek imádságának csokrait s helyezi az emlékezés oltárára, anyáknapi ünneplésünkben.

Az Alma Matertől búcsúzó sok-sok diák ballagási öröme szépíti ifjú életek önállósulásának kezdetét. Mindenki számára hoz, vagy tartogat valamit, mert kinek ne tette volna még drága kincsé mindennapi kegyelme, érte hullatott verítéke, kinek ne járta volna át még szívet a legdrágább szeretet édesanyjára való gondolatába, s ki ne érezte volna belső tüzeit az iskolapadoktól való búcsúzás életkezdésének első lépésénél?

Májusi konfirmációk zsoltárai, ifjú szívek önzetlen imádsággal, templomi fogadalmak feltörései az emlékezés jézusi asztalának első vendégei lelkéből, mind-mind a szépség, a tisztaság, a reménykedés és az öröm egy-egy megnyilatkozása és beteljesedése május ajándékaiban.

S e mostani májustól mi mást is várunk, Nem önzésből, telhetetlenségből, hanem az emberi élet nemességének és szentségének tiszteletben

Az élet igazi hordozója a lélek. Miért él a lélek? — A tértől és időtől független szellemi tartalomért. S mi ez a szellemi tartalom? Az igazság szenvedélyes szeretete, a látás hatalma, a hit ereje és az ön-feláldozás bátorsága.

Mindezek a Szentlélek ajándékai. S van még egy nagy ajándék a Szentléleknek: a szellem világossága. Ez képesíti a magasabbrendű individuumot arra, hogy az élet zűrzavarában meg tudja különböztetni a lényegtelenétől s hogy semmiféle földi dolog ne zavarhassa meg benne az örökélet perspektíváját.

— A Szentlélek újjászülő erő. Pénz, öröm, dicsőség, tudomány sem jobba, sem boldogabbá nem tesz, mert nem tesz mássá. Újjászületni és megigazulni csak a Szentlélek által lehet.

Testvérem, amikor meghajszol az élet s csendes magányra vágyol, nézz önmagadba s érzékszerveiden kívül, belülről és közvetlenül tapasztalja lelked, hogy Isten lelke jár e világ felett, és e világban, s hogy az igazi élet örök pünkösöd.

Dr. Szabó István

tartása érdekében. Tizenöt évvel ezelőtt az egyik májusi napon nemul-tak el egy borzalmas világháborúnak vért, halált, szenvedést és félelmet hozó fegyverei. Hosszú esztendő borzalmi után egy májusi nap köszöntötte elsőnek a béke hajnalát. Nehéz volt az idáig vezető út, de ha tengernyi szenvedés árán is, elérkezett az ember a béke ünnepéhez. Régi igazság, hogy amit nehéz áron, sok szenvedéssel szerzett az ember, azt jobban megbecsüli és szereti, mint ami könnyen az ölébe hull. Ezért hisz-szük, hogy ezt a drága áron vett és szerzett kincsünket: békességünket megőrizhetjük. Ezért ad különös jelentőséget ennek a mi mostani máju-sunknak sok szépsége és öröme mellett az az egész világra kiterjedő értekezlet, melynek eredményétől és sikerétől függ életünk békéje, nyu-galma s alkotó munkája. Május idusán, ha a béke szeretete és az emberi élet méltóságának tiszteletben tartása uralja nagy felelősséget hordozó munkáját a világhatalmak államférfiainak párizsi csúcsértekezletén, ak-kor május az marad milliók és százmilliók számára, ami Istentől ren-delt szép hivatása e különös hónapnak. — Nem... nem az marad. Több és nagyobb, kedvesebb és áldottabb lesz minden eddiginél.

Ma még, mikor e sorokat írom, nem tudhatom, hogy mi teljesedik be e nagy találkozáshoz fűzött reményeinkből. Mire az olvasó kezébe kerül, talán már biztató eredményekről hallhatunk hírt s a pünkösdi lélek megújult erejével mondhatjuk imádságainkat ünnepszentelésünk áhítatában boldogan érezvén és tudván, hogy embermilliók békevágá-nak kiteljesedése felé mutat és vezet a Szentlélek pünkösdi tüze.

*K*edves olvasóinknak Istentől áldott
pünkösdi ünnepeket kívánunk

Első Pünkösdi események

„És mikor a pünkösöd napja eljött, mindnyájan egy-akarattal együtt valának. És lőn nagy hirtelenséggel az égből mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése, és eltelt az egész házat, ahol ülnek vala. És megjelentek előttük kettős tüzes nyelvek és üle mindenikre azok közül. És megtelének mindnyájan Szentlélekkel, és kezdének szólni más nyelveken, amint a Lélek adta nekik szólniok.” (A p. C s e l. 2, 1–4.)

„Péter pedig monda: Térjete meg és keresztelked-jete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében a bűnöknek bocsánatjára; és veszitek a Szentlélek ajándékát.” (A p. C s e l. 2, 38.)

„Mindnyájan pedig, akik hívének, együtt valának, és mindenük köz vala. És jószágukat és marháikat el-adogatták, és szétosztogatták azokat mindenkinek, amint kinek-kinek szüksége vala. És minden nap egyaka-rattal kitartva a templomban, és megtörve házanként a kenyeret, részesednek vala eledelben örömmel és tiszta szívvel, dicsérve az Istent, és az egész nép előtt kedvességet találva. Az Úr pedig minden napon sza-porítja vala a gyülekezetet az idvezülőkkel.” (A p. C s e l. 2, 44–47.)

„Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítván őket, hogy meg-tartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek; és imé én ti veletek vagyok minden napon a világ végeze-téig.” (M á t é v. 28, 19–20.)

Megbánás

(Anyák napjára)

Anyám, a szívembe te ültetted
A szeretet hófehér virágát,
És a Te áldott gyöngéd két kezéd
Ápolta ezt egy hosszú éltén át.

Szívednek melege volt a napja,
Amely körülölelte éltetön
És hullott rá könnyeid harmatja
Oly sok balsorsú esztendőn.
A dús virág pompázott szívemben
Mikor szent örökségként hagytad rám
És vágyva Téged remény-vesztetten
Sírtam utánad sok-sok éjszakán.
De hívott az élet s én felejtém
Drága könnyeid s szíved melegét;
Törtetve hiú álmok ösvényén
Dús virágom magam tapostam szét.
Fehér szirmai sárba hullottak,
Édes illata örökre elszállt
Én mint árvája az árváknak
Azt siratom most horpadt sírodnál.

Orbók Attila

SZENTIVÁNYI MIHALYRÓL az unitá-rius származású egykori erdélyi költőről az ottani reform ifjúság egyik legjelesebb tagjáról érdekes könyv jelent meg Antal Árpád tollából a bukaresti Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó kiadásában. A népies költészetnek ezt a neves képviselő-jét annak idején „Erdély Petőfi-jé”-nek emlegették. A kolozsvári unitárius kollé-gium diákja volt, ott ismerkedett meg a haladó eszmékkel. Az önképzőkörben ve-zető szerepe volt. 1834-ben a kolozsvári országgyűlés idején barátaiból tanulókört

szervezett, a hatóság azonban feloszlatta ezt. Később kéziratot országgyűlési tudó-sítót szerkeszt. Gyalogszerrel járta be Erdélyt, így ismerkedett meg szülőföld-jével s annak népével. „Remény” címen zsebkönyvet adott ki, melynek az akkori haladó szellemű erdélyi ifjúság legjobb-jai — az unitáriusok közül Kriza János, Jakab Elek és a Kőváry testvérek — a munkatársai. Szentiványi számos verse a nép ajkán ma is él (Bekecs alatt Nyárád-tere stb.). Költeményei közül egyik Kacsóh Pongrácz „János vitéz” című

nagyszerű dalművében is helyet kapott, mint Kukorica Jancsi belépője. — Pályá-futása későbbi során az „Erdélyi Híradó” munkatársa lett és jelentős szerepe volt az erdélyi nemzetiségekkel való barátság megteremtése körül.

A haladószellemet képviselő erdélyi re-formnemzedék egyik legnagyobb ígérését veszítette el Szentiványiban, akit fiatalon döntött sírba a halál. — Antal Árpád könyvével szép emléket állított a kiváló férfinak.

HÍREK

Templomainkban pünkösdi vasárnapján, június 5-én istentiszteletet tartunk úrvacsoraosztással. Atyafiságos szeretettel kérjük hűveinket, hogy az Urasztalánknak megterítéséhez járuljanak hozzá!

Egyházköri tanácsunk április 22-én ülést tartott. Napirend előtt Pethő István püspöki helynök nyilatkozatot tett hazánk felszabadulásának másfélvezetizedes fordulójával kapcsolatban. A nyilatkozatot részletesen lapunk más helyén ismertettük. Foglalkozott a Tanács a Szabadelvű Keresztények Világszövetségének megkeresésével, amelyben az 1961-ben Svájcban rendezendő egyházi kiállításra templomépületeinkről készített képek és liturgikus anyag küldését kérte. Tárgyalta a Tanács a debreceni egyházközségnek, a vízvezetési csőhálózat javításával kapcsolatos költségekre kölcsönnyújtása iránti kérését, valamint a magyarkúti üdülőteleppel összefüggő egyes kérdéseket.

Lelkipásztori napok voltak május 24-26-án magyarkúti üdülőtelepünkön. A lelkes értekezletnek két témaköre volt: a folyó évben kiadásra kerülő imakönyv anyagának előkészítése, továbbá a békeszolgálatot kapcsolatos feladatok megbeszélése.

Kozma Tamás harmadéves teológiai hallgatót küldött ki Pethő István püspöki helynök Polgárdiba húsvét első napjára legációba, másodnapján pedig a Nagy Ignác utcai templomunkba.

Budapesti egyházközségünkben április 24-én tartotta a szokásos évi vizsgálatot Pethő István püspöki helynök, aki ez alkalommal istentiszteletet szolgált a végzett Nagy Ignác utcai templomunkban. Az istentiszteletet követő közgyűlésen R. Filep Imre lelkész köszöntötte a vizsgálószéket, amely számba vette az egyházközség múlt évi munkásságát és megtette észrevételeit. A püspöki helynök meleg szavakkal emlékezett meg a hívek példamutató áldozatkészségéről.

Kocsordon május 8-án, Szegeden és Hódmezővásárhelyen május 14-én és 15-én volt esperesi vizsgálat. Mindkét helyen Pethő István püspöki helynök istentiszteletet is tartott. Május 22-én Füzesgyarmaton volt vizsgálat. A vizsgálatot követő közgyűlésen a hívek szép számban vettek részt.

Dunapatajon húsvétkor istentisztelet volt úrvacsorával. Az úrvacsorai bort és kenyeret Faragó József és családja adományozta.

Dr. Miroslav Novak prágai püspök, aki részt vett az 1961. évre tervezett Keresztény Béke-Világggyűlés Előkészítő Bizottságának debreceni ülésén, meleghangú üdvözlőt küldött Pethő István püspöki helynöknek és „unitárius testvéreinknek.”

A lelkes nyugdíjalap 221.374-VII. sz. csekkszámújára az alábbi adományok érkeztek: dr. Gálffy Zoltán 100 Ft, Nagy Dénesné 30 Ft, G. Markolin Alajosné 20 Ft, Sebestyén Istvánné, özv. Szimonidesz Gyuláné, Szabó Lászlóné 10-10 Ft, dr. Salacz Aladárné, özv. Kmetty Jánosné 5-5 Ft.

A Högyes Endre utcai orgona javítására újabban az alábbi afiai adakoztak: Kádár Gyula 100 Ft, Fodor Pál 68 Ft, id. Pethő István, id. Nyiredy Géza 60-60 Ft, Borbély Pál, Fodor Tamás és felesége 50-50 Ft, Kutasi Eszter, valamint néhai dr. Borbély András emlékére 30-30 Ft, Illyés Károly, Hegedüs Irma, Deák Ferenc, dr. Benkó Katalin, Besnyő Zsigmondné, Komlóssy Gyula, Borbély Sámuel és családja, Egyed Mózsesné, özv. Fekete Antalné, Nagy Dénesné, Bokros Józsefné, Szász Károlyné, Sebestyén Istvánné, Szabó Mihályné, Szabó József (piactér) 20-20 Ft, dr. Soproni Olivér 15 Ft, Medvei Lajos, Nyiredy Erzsébet, Pethő Csilla, Véssey Ernőné, id. Pethő Istvánné, özv. Weltin Józsefné,

Csongval Dénes, Imreh Károlyné, id. Kádár Ferenc, Fodor Árpád 10-10 Ft.

Konfirmáció lesz a Högyes Endre utcai templomban a Duna-Tiszaközi Unitárius Szórványegyházközség ifjai részére május 29-én, délelőtt 10 órai kezdettel, a pünkösdi előtti vasárnapon, Bencze Márton lelkész vezetésével.

ID. P. BUZOGÁNY LAJOS atyánkfia, aki kecskeméti lakos korában 36 éven keresztül volt szórványgondozója ottani és környékbeli unitárius híveinknek, a Duna-Tiszaközi Unitárius Szórványegyházközség közgyűlése, melyet az esperesi vizsgálószék kiszállása alkalmából tartott március 27-én, örökös tiszteletbeli gondnoknak választotta Buzogány Lajos atyánkfia most már Budapesten lakik. Életének példaadó munkája nagy áldás volt mindég egyházunk számára s ez utáni munkásságára is jó reménysekkel tekintünk, Isten áldása legyen életén.

PAPI BÉKEGYŰLÉS volt április 1-én, az Újváros háza tanácstermében. Dr. Pesta László a fővárosi tanács VB elnökhelyettese „A függetlenségi front a faszizmus ellen és a Hazafias Népfront szerepe” címen tartott nagy érdeklődést keltett előadást.

HALOTTAINK

Sári Lajosné sz. Nagy Margit Füzesgyarmaton váratlanul meghalt. Temetése március 7-én volt nagy részvét mellett.

„Ami pillanatnyi szenvedésünk igen nagy örökkédséget szerez nekünk: mivel, hogy nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, a láthatatlanok pedig örökkévalók” (II. Kor. 4. 17-18.).

Özv. Rózsa Rezsőné Budapesten elhunyt. A temetési szertartást Györfy István lelkész végezte. Balun Istvánné, Gál Gyula, özv. Tóth Ferencné, özv. Remis Adámné afiai Budapesten elhunytak. Végítészességadásuk R. Filep Imre budapesti lelkész szolgálatával folyt le.

Káli Nagy Béla ny. gazdasági főfelügyelő 89 éves korában meghalt. Magas kora ellenére mindig példaadó buzgalommal vett részt gyülekezeti életünkben, hűséges látogatója volt istentiszteleteinknek, Halálával áldozatos szellemű hittestvért veszítettünk. Helye üres maradt templomunkban, de jószágos, derűs egyéniségének emlékét szívünkben örizzük. Pethő István püspöki helynök, a húsvéti istentisztelet alkalmával mondott áhítatos fohászában megindító szavakkal kért áldást és örök nyugalmat gyülekezetünk felejtethetetlen „Béla bácsi”-jának az anyaföldhöz visszatért poraira.

Dr. Konecz Jánosné szül. Molnár Gizella, Molnár János egykori ádamosi lelkipásztor leánya, Budapesten elhunyt. A régi unitárius nagyszonyok gárdájának egyik jeles képviselője szállott vele sírba, aki súlyos betegségének következtéig szeretettől övezett, tevékeny részese volt unitárius női egyháztársadalmi életünknek. — Temetése nagy részvét mellett folyt le a csepeli kiztemetőben, dr. Csiki Gábor ny. püspöki helynök szolgálatával.

Pethő István püspöki helynök a május 1-i istentiszteleten zárómájában meghatott szavakkal áldozott a jó „Gizanén” felejtethetetlen emlékének.

Lőrinczi Lajos, gyógyszerész id. Lőrinczi István ny. esperes (Székelykeresztúr) fia meghalt. Az élete századik éve felé közeledő édesapjának és anyjának, — akik legfiatalabb gyermeküket veszítették az elhunytban, — lesújtó gyászban őszinte részvételt osztozunk.

Sándor Ferenc mérnök, műszaki tanácsos, néhai Sándor Gergely volt kénosi lelkipásztor fia, — 68 éves korában — váratlanul elhunyt. Gyászolják felesége, leánya, fia és testvérei. Béke poraira.

Külföldi egyházi hírek

AZ ANGOL UNITÁRIUSOK évi közgyűlésüket Londonban tartották április 19-22. napjain. A közgyűlési istentiszteletet dr. Dana Mclean Greeley, az amerikai unitárius egyház elnök-lelkésze tartotta az Essex templomban. Beszédének tárgya: „Új vallás az új korszakban” volt.

A Hibbert Journal 1960. évi áprilisi számában összefoglaló tanulmány jelent meg: a szabadelvű vallás és az egyetemes címen. Az érdekes tanulmányok sorában ott találjuk L. A. Garrard szerkesztő és H. L. Short, az oxfordi Manchester College történészprofesszorának az írását is.

Az unitárius szimbólumokról több érdekes cikket olvastunk az Inquirer számaiban. Az angol unitáriusok sürgetik egy közös jelvény használatának a bevezetését. E vita hasznos tanulsággal szolgálhatna az ilyen kérdésekkel foglalkozó hazai érdeklődőknek is.

A londoni Trafalgar Térre vonultak fel március 27-én több londoni unitárius gyülekezet tagjai, lelkészük vezetésével, tiltakozásul a délafrikai sharpevillei véres rendőrterror ellen. A felvonulókat J. Goring lewishami és T. Treacher golders-greeni lelkészek vezették.

A romániai 1960. évi Unitárius Naptár gazdag tartalommal jelent meg. Ismertetésére még visszatérünk.

A kanadai Montreal első unitárius gyülekezetének új papjával Leonard Mason, eddigi angliai, leicesteri lelkész hívták meg.

Az Ausztráliai Melbourne unitárius gyülekezetét T. M. Wardle kendali angliai lelkész választotta meg a nyugatumba vonult W. Bottomley utódául, aki 1926 óta szolgálja az unitarizmus ügyét az ausztráliai kontinensen.

Antológia kiadásával áldoztak az amerikai unitáriusok volt elnökük F. M. Elliot emlékezetének. A kötet számos beszédét, prédikációját tartalmazza és közli W. Robbins lelkész gyászbeszédét is.

Redfern Lőrinc angol unitárius lelkész, negyven évi lelkes szolgálat után nyugatumba vonult. Redfern lelkész a két világháború közti időben számos magyarországi és romániai gyülekezetet is meglátogatott.

Dr. H. Faber, leydeni egyetemi professzor, az unitárius világszövetség első titkára részt vett az UNESCO védnöksége alatt megtartott manillai — Fülöp-szigetek — vallási kongresszuson. Útja során az indiai Calcutta városában látogatást tett az unitárius világszövetséghez tartozó indiai Brahmo Somaj egyház központjában is.

A Sveriges Religjös Reformfirbunden a svéd vallási reformtársulat, mely részt vesz az unitárius világszövetség munkájában, tavalyi kongresszusán hangsúlyozta, hogy a bibliát emberi alkotásnak tartja és Jézus, mint ember áll tanításával a keresztény élet és gondolkodás középpontjában.

Parker Tivadar unitárius lelkész életművéről emlékeztek meg az amerikai unitáriusok májusi nagygyűlésükön születésének 150. és halála 100. évfordulója alkalmából. Az ünnepségre mi is elküldtük megemlékezésünket Ferencz József főgondnok „Parker és a magyar unitáriusok” c. összefoglaló tanulmányát, mely értékeli Parkernek a magyar unitarizmusra gyakorolt hatását. Parker életművéről és különösen annak társadalmi vonatkozásban haladó szelleméről később külön is megemlékezünk.

Arminius Jakab, a holland-remonstráns egyház alapító vezetőjéről történik megemlékezés születése negyvezéves évfordulója alkalmából tartandó augusztusi amsterdami kongresszuson, melyre számos külföldi ország képviselőit is meghívták.

HÍREK

Templomainkban pünkösdi vasárnapján, június 5-én istentiszteletet tartunk úrvacsoraszünettel. Atyafiságos szeretettel kérjük hűveinket, hogy az Urasztalának megterítéséhez járuljanak hozzá!

Egyházközi tanácsunk április 22-én ülést tartott. Napirend előtt Pethő István püspöki helynök nyilatkozatot tett hazánk felszabadulásának másfélelvezédes fordulóival kapcsolatban. A nyilatkozatot részletesen lapunk más helyén ismertetjük. Foglalkozott a Tanács a Szabadelvei Keresztények Világszövetségének megkeresésével, amelyben az 1961-ben Svájcban rendezendő egyházi kiállításra templomépületeinkről készített képek és liturgikus anyag küldését kérte. Tárgyalta a Tanács a debreceni egyházközségnek, a vízvezetési csőhálózat javításával kapcsolatos költségekre kölcsönnyújtása iránti kérését, valamint a magyarküti üdülőteleppel összefüggő egyes kérdéseket.

Lelkipásztori napok voltak május 24-26-án magyarküti üdülőtelepünkön. A lelkes érdeklődésnek két témaköre volt: a folyó évben kiadásra kerülő imakönyv anyagának előkészítése, továbbá a békeszolgálatot kapcsolatos feladatok megbeszélése.

Kozma Tamás harmadéves teológiai hallgatót küldötte ki Pethő István püspöki helynök Polgárdiba húsvét első napjára legációba, másodnapján pedig a Nagy Ignác utcai templomunkba.

Budapesti egyházközségünkben április 24-én tartotta a szokásos évi vizsgálatot Pethő István püspöki helynök, aki ez alkalommal istentiszteletit szolgáltatót is végzett Nagy Ignác utcai templomunkban. Az istentiszteletet követő közgyűlésen R. Filep Imre lelkész köszöntötte a vizsgálószéket, amely számba vette az egyházközség múlt évi munkásságát és megtette észrevételeit. A püspöki helynök meleg szavakkal emlékezett meg a hívek példamutató áldozatkészségéről.

Kocsardon május 8-án, Szegeden és Hódmezővásárhelyen május 14-én és 15-én volt esperesi vizsgálat. Mindkét helyen Pethő István püspöki helynök istentiszteletet is tartott. Május 22-én Füzesgyarmaton volt vizsgálat. A vizsgálatot követő közgyűlésen a hívek szép számban vettek részt.

Dunapatajon húsvétkor istentisztelet volt úrvacsorával. Az úrvacsorai bort és kenyeret Faragó József és családja adományozta.

Dr. Miroslav Novak prágai püspök, aki részt vett az 1961. évre tervezett Keresztény Béke-Világgyűlés Előkészítő Bizottságának debreceni ülésén, meglehetősen üdvözlő levelet küldött Pethő István püspöki helynöknek és „unitárius testvéreinknek.”

A lelkesi nyugdíjalap 231.374-VII. sz. csekk számlájára az alábbi adományok érkeztek: dr. Gálffy Zoltán 100 Ft. Nagy Dénesné 30 Ft. G. Markolin Alajosné 20 Ft. Sebestyén Istvánné, özv. Szimonidesz Gyuláné, Szabó Lászlóné 10-10 Ft. dr. Salacz Aladárné, özv. Kmetty Jánosné 5-5 Ft.

A Hőgyes Endre utcai orgona javítására újabban az alábbi fiatal adakoztak: Kádár Gyula 100 Ft. Fodor Pál 68 Ft. id. Pethő István, id. Nyiredy Géza 60-60 Ft. Borbély Pál, Fodor Tamás és felesége 50-50 Ft. Kutasi Eszter, valamint néhai dr. Borbély András emlékére 30-30 Ft. Ilyés Károly, Hegedűs Irma, Deák Ferenc, dr. Benkó Katalin, Besnyő Zsigmondné, Komlóssy Gyula, Borbély Sámuel és családja, Egyed Mózsné, özv. Fekete Antalné, Nagy Dénesné, Bokros Józsefné, Szász Károlyné, Sebestyén Istvánné, Szabó Mihályné, Szabó József (piactér) 20-20 Ft. dr. Soproni Olivér 15 Ft. Medvei Lajos, Nyiredy Erzsébet, Pethő Csilla, Véssey Ernőné, id. Pethő Istvánné, özv. Weltin Józsefné,

Csongvai Dénes, Imreh Károlyné, id. Kádár Ferenc, Fodor Árpád 10-10 Ft.

Konfirmáció lesz a Hőgyes Endre utcai templomban a Duna-Tiszaközi Unitárius Szövetség egyházközség ifjai részére május 29-én, délelőtt 10 órai kezdettel, a pünkösdi előtti vasárnapon, Bencze Márton lelkész vezetésével.

ID. P. BUZOGÁNY LAJOS atyánkfia, aki kecskeméti lakos korában 36 éven keresztül volt szövőgyőző ottani és környékbeli unitárius híveinknek, a Duna-Tiszaközi Unitárius Szövetség egyházközség közgyűlése, melyet az esperesi vizsgálószék kiszállása alkalmából tartott március 27-én, örökös tiszteletbeli gondnoknak választotta Buzogány Lajos atyánkfia most már Budapesten lakik. **Életének példaadó munkája nagy áldás volt mindég egyházunk számára** s ez utáni munkásságára is jó reményekkel tekintünk. Isten áldása legyen életén.

PAPI BÉKEGYŰLÉS volt április 1-én, az Újvárosi háza tanácstermében. **Dr. Pesta László** a fővárosi tanács VB elnökhelyettese „A függetlenségi front a fasisztus ellen és a Hazafias Népfront szerepe” címen tartott nagy érdeklődést keltett előadást.

HALOTTAINK

Sári Lajosné sz. Nagy Margit Füzesgyarmaton váratlanul meghalt. Temetése március 7-én volt nagy részvét mellett.

„Ami pillanatnyi szenvedésünk igen nagy örökdícsőséget szerez nekünk: mivel, hogy nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, a láthatatlanok pedig örökkévalók” (II. Kor. 4. 17-18.).

Özv. Rózsa Rezsőné Budapesten elhunyt. A temetési szertartást **Györfy István** lelkész végezte. Balun Istvánné, Gál Gyula, özv. Tóth Ferencné, özv. Remis Adámné affiai Budapesten elhunytak. Végtesztességadásuk **R. Filep Imre** budapesti lelkész szolgálatával folyt le.

Káli Nagy Béla ny. gazdasági főfelügyelő 89 éves korában meghalt. Magas kora ellenére mindig példaadó buzgalommal vett részt gyülekezeti életünkben, hűséges látogatója volt istentiszteleteinknek. Halálával áldozatos szellemű hittestvért veszítettünk. Helye üres maradt templomunkban, de jóságos, derűs egyéniségének emlékét szívünkben őrizzük. **Pethő István** püspöki helynök, a húsvéti istentisztelet alkalmával mondott áhitatos fohászában megindító szavakkal kért áldást és örök nyugalmat gyülekezetünk felejtethetetlen „Béla bácsi”-jának az anyaföldhöz visszatért poraira.

Dr. Konecz Jánosné szül. Molnár Gizella, Molnár János egykori adamosi lelkipásztor leánya, Budapesten elhunyt. A régi unitárius nagyszonyok gárdájának egyik jeles képviselője szállott vele sírba, aki súlyos betegségének következtéig szeretettől övezett, tevékeny részese volt unitárius női egyháztársadalmi életünknek. Temetése nagy részvét mellett folyt le a csepeli kórház temetőben, **dr. Csiki Gábor** ny. püspöki helynök szolgálatával.

Pethő István püspöki helynök a május 1-i istentiszteleten zárómájában meghatott szavakkal áldozott a jó „Gizanén!” felejtethetetlen emlékének.

Lőrinczi Lajos, gyógyszerész id. Lőrinczi István ny. esperes (Székelykeresztúr) fia meghalt. Az élete századik éve felé közeledő édesapának és anyának, akik legfiatalabb gyermeküket veszítették az elhunytban, - lesújtó gyászban őszinte részvéttel osztozunk.

Sándor Ferenc mérnök, műszaki tanácsos, néhai Sándor Gergely volt kénosi lelkipásztor fia, - 68 éves korában - váratlanul elhunyt. Gyászolják felesége, leánya, fia és testvérel. Béke poraira.

Külföldi egyházi hírek

AZ ANGOL UNITARIUSOK évi közgyűlésüket Londonban tartották április 19-22. napjain. A közgyűlési istentiszteletet dr. Dana Melean Greeley, az amerikai unitárius egyház elnök-lelkésze tartotta az Essex templomban. Beszédének tárgya: „Új vallás az új korszakban” volt.

A *Hibbert Journal* 1960. évi áprilisi számában összefoglaló tanulmány jelent meg: a szabadelvei vallás és az egyetemes címen. Az érdekes tanulmányok sorában ott találjuk L. A. Garrard szerkesztő és H. L. Short, az oxfordi Manchester College történelemszervezőjének az írását is.

Az unitárius szimbólumokról több érdekes cikket olvastunk az *Inquirer* számaiban. Az angol unitáriusok sürgetik egy közös levény használatának a bevezetését. E vita hasznos tanulsággal szolgálhatna az ilyen kérdésekkel foglalkozó hazai érdeklődőknek is.

A londoni *Trafalgar Térre* vonultak fel március 27-én több londoni unitárius gyülekezet tagjai, lelkészeik vezetésével, tiltakozásul a délafrikai sharpeville véres rendőrterror ellen. A felvonulókat J. Goring lewishami és T. Treacher golders-greeni lelkészek vezették.

A romániai 1960. évi Unitárius Naptár gazdag tartalommal jelent meg. Ismeretessére még visszatérünk.

A kanadai *Montreal* első unitárius gyülekezetének új papjává Leonard Mason, eddigi angliai, leicesteri lelkész hívta meg.

Az Ausztráliai Melbourne unitárius gyülekezetét T. M. Wardle kendali angliai lelkész választotta meg a nyugat-lombba vonult W. Boffmeyer utódul, aki 1926 óta szolgálja az unitarizmus ügyét az ausztráliai kontinensen.

Antológia kiadásával áldozta az amerikai unitáriusok volt elnökük F. M. Elliot emlékezetének. A kötet számos beszédét, prédikációját tartalmazza és közli W. Robbins lelkész gyászbeszédét is.

Redfern Lőrinc angliai unitárius lelkész, negyven évi lelkes szolgálat után nyugat-lombba vonult. **Redfern** lelkész a két világháború közötti időben számos magyarországi és romániai gyülekezetet is meglátogatott.

Dr. H. Faber, leydeni egyetemi professzor, az unitárius világszövetség első titkára részt vett az UNESCO védnöksége alatt megtartott manillai - Fülöp-szigetek - vallási kongresszuson. Utja során az indiai Calcutta városában látogatást tett az unitárius világszövetséghez tartozó indiai Brahmo Somaj egyház központjában is.

A *Sveriges Religjös Reformförbund* a svéd vallási reformtársulat, mely részt vesz az unitárius világszövetség munkájában, tavalyi kongresszusán hangsúlyozta, hogy a bibliát emberi alkotásnak tartja és Jézus, mint ember áll tanításával a keresztény élet és gondolkodás középpontjában.

Parker Tivadar unitárius lelkész életművéről emlékeztek meg az amerikai unitáriusok májusi nagygyűlésükön születésének 150. és halála 100. évfordulója alkalmából. Az ünnepségre mi is elküldtük megemlékezésünket **Ferencz József** főgondnok „Parker és a magyar unitáriusok” c. összefoglaló tanulmányát, mely értékeli Parkernek a magyar unitarizmusra gyakorolt hatását. Parker életművéről és különösen annak társadalmi vonatkozásban haladó szelleméről később külön is megemlékezünk.

Arminius Jakab, a holland-remonstráns egyház alapító vezetőjéről történik megemlékezés születése negy századik évfordulója alkalmából tartandó augusztusi amsterdami kongresszuson, melyre számos külföldi ország képviselőit is meghívták.

Lengyel áriánusok

SOCINUS

A lengyel áriánusok történetében szerepet játszottak a vallási szabadelvűség miatt lengyel földön menedéket talált külföldiek is. Ezek sorában a legjelentősebb szerep az olasz Socinus Fausztusznak jutott.

Siena város egyik előkelő nemes családja sarjaként született Socinus, melynek tagjai már a XIV. század közepétől kezdve jelentős közéleti szerepet tölthettek be. Közvetlen felmenői közül többen a jogtudomány professzorai voltak a kor ismert olasz egyetemén. Anyjának családja II. és III. Pius pápával is rokonságban volt. Socinus 1539-ben született, apja korán elhalt, anyja és nagypapa nevelték. Fiatalsága idején családjának több tagja a protestantizmus pártolásának gyanúja alatt állott, közülük Socinus Camillo alig menekült meg az inkvizíció kezéből. Szellemi arculatának a kialakulására legnagyobb hatással nagybátyja, a szintén teológiai érdeklődésű Laelius volt, aki 1552–53-ban Sienában élt. Amikor Fausztusz 1561-ben nagypapai örökségét megkapja, külföldre megy, Lyonban telepedett meg és ott folytat tanulmányokat. A következő évben arról értesülve, hogy nagybátyja, Laelius váratlanul elhalt, Zürichbe siet, s ott örökségként átveszi Laelius kéziratot műveit, könyvtárát és jelentős levelezését. Megemlítjük, hogy Socinus Laelius Dávid Ferenc tanuló társa volt a wittenbergi egyetemen, Dávid Socinus Laelius egyik kéziratot művét, a latin nyelvű De Falsa et Vera-ban közreadta.

1563–1574 között Socinus a firenzei uralkodó mellett titkári állást tölt be, de hamar megundorodott az udvaroncok üres és tartalmatlan életétől. Később többször megjegyezte, hogy ezek az évek eltékozolt időnek számítottak. A nagyherceg halála után elhagyja szülőföldjét, hogy oda soha többé ne térjen vissza. Baselben telepedett meg és itt írja meg egyelőre kéziratban, De Jesu Christi Servatore c. művét, melyet kora művelt emberei elismeréssel méltattak. E kéziratot munka másolatai az erdélyi és lengyel papok között is elterjedtek. E mű hívja fel rá a honfitársa, Blandrata György figyelmét, aki Dávid Ferencel vitázik. Az anti-trinitárius eszmék konzervatív vonalát képviselő Socinust 1578 őszén Blandrata Erdélybe hívja — útja Krakón át vezetett, ahol Laelius egykori ismerőseit is felkereste — Dáviddal való vitára. E vita ismertetése most kívül esik feladatunk körén, valamint annak vizsgálata is, hogy Socinusnak milyen szerepe volt Dávid tragédiájában. Dávid elítéltetése után Lengyelországba megy, hogy élete hátralevő negyedszázadát ott élje le.

Krakónban az „ecclesia minor” papja, a német menekült, Schomann György fogadja. E városban az udvar alkalmazottjaként számos olasz is él, akik szintén felkarolják. A lengyel áriánusoknak e városban élő erősebb anabaptista felfogást valló irányzatával Socinus nem ért egyet kezdettől fogva. A gyermekkeresztelés mellett és a felnőttek keresztelése ellen foglalt állást. A következő évben a rakóvi zsinaton hivatalosan is felvételét kéri az áriánusok egyházába, de kérelmét előbbi magatartása miatt akkor elutasítják és azt sem engedik meg, hogy közösségükben az úrvacsorát felvegye.

A lengyel áriánizmus korai vezetői az 1580-as években már elvesztik vezető szerepüket, az új nemzedék még nem érett meg erre a feladatra. A helyzet különösképpen az áriánizmuson belül egymással versengő irányzatok egyeztetése, az ellenséges támadások elleni elsősorban irodalmi síkon való védekezés szinte készen adja a munkaterületet Socinusnak, aki e munkamezőn negyedszázadon át jó munkát végzett. Művei eleinte latin nyelven nértelenül jelennek meg. Az orthodox protestánsok és a katolikusok egyre szaporodó támadásai ellen védi az áriánus álláspontot. 1584-ben Franken Keresztéllyel lefolytatott vitája a legszélesebb körben ismertté teszi nevét. Kora minden ismert gondolkodójával levelezett, mérsékelt álláspontot képviselt s harcban állt, a tiszta unitarizmust következe-

tesen képviselő David Ferenc és Paleolog Jakab nézeteivel. Számos levelet váltott az ebben az időben áriánus nézeteket valló és lengyel földön élő Dudits András magyar katolikus püspökkel, aki a tridenti zsinaton még a katolikus hit védelmezője volt.

Társadalmi vonatkozásban ellentétbe kerül a lengyel uralkodó körök felfogásával s a király haragja elől barátai tanácsára az egyik lengyel nemes, Morsztyn Kristóf birtokán húzódik meg néhány évre. Innen folytatja tovább irodalmi munkásságát. Feleségül veszi vendéglátója leányát 1586. táján. Felesége kislányuk megszületése után röviddel elhalt. Leánya később az ismert lengyel áriánus lelkész Wisszováty András felesége lett. Az áriánusoknak lengyel földről való kiűzése után Wisszováty adja ki a lengyel áriánusok irodalmi műveit, köztük Socinus teljes irodalmi hagyatékát is latin nyelven, holland földön a Bibliotheca Fratrum Polonorum-ban, 1668-ban.

Socinus gyakran tartózkodott Krakónban, hogy tanulmányait a könyvtárakban elvégezhesse. Egy ilyen alkalommal élete ellen is támadást indítottak az egyetem diákjai. Könyveit, jegyzeteit és leveleit a főtérre hurcolták, s azokból ott máglyát rakva, elégették. Socinust elevenen a folyóba akarták ölni, s csak az egyetem egyik humanista szellemű tanára mentette meg az életét. Barátai tanácsára vidékre, egy Luslawice nevű faluba költözött, e falu gyülekezetének papja volt hűséges tanítványa Stoinski is. Innen járt el a Krakónban és Rakóuban tartott lelkészi ülésekre, melyeken gyakran hosszú heteken át vitatták a hit fontosabb kérdéseit. A radikális és mérsékelt haladó Socinusnak végül is sikerült még az orthodox Czehowicz-féle irányzattal egyezséget létrehoznia. Így élete utolsó éveiben a lengyel áriánizmus teológiai és társadalmi vonatkozású tanításait sikerült egységesítenie. Életmunkája képezte az alapját a rakóvi kátének, mely halálát követően rövidesen napvilágot látott barátai és tanítványai összeállításában. Socinus sírját a kegyelet ma is ápolja a luslawicei temetőben, ahol 1604-ben temették el.

A XVI. századi magyar unitarizmus haladó szelleméig Socinus közvetlen követői nem jutottak el. Dávid Ferenc tiszta unitarizmusá mögött maradt az a teológiai gondolkodásmód, mely azonban az orthodoxiához viszonyítva saját korában fejlődést jelentett, amelyet a nyugati teológiai irodalom sociánizmusként ismer.

Ferencz József

„AKI MEGTARTJA AZ Ő ÉLETÉT, ELVESZTI AZT; ÉS AKI ELVESZTI ÉLETÉT ÉN ÉRETTEM, MEGTALÁLJA AZT.” (Máté 10,39.)

Ne terhelj soha másokat azzal, amit magad is elvégezhetesz.

(—)

MOST TÜKÖR ÁLTAL, HOMÁLYOSAN LÁTUNK, AKKOR PEDIG SZÍNÉRŐL-SZÍNRE; MOST RÉSZ SZERINT VAN BENNEM AZ ISMERET, AKKOR PEDIG ÚGY ISMEREK MAJD, A MINT ÉN IS MEGISMERTETTEM. (I. Kor. 13,12.)

Helyes dolog megújítani az imádságot, vagyis Istenhez való viszonyunk kifejezését. Az ember állandóan kialakulófélben van, változik; ezért Istenhez való viszonyának is változnia és tisztázódnia kell; azért kell megváltoznia az imádságának is.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Evi előfizetési díja 12 forint.

Budapest, IX., Hőgyes Endre utca 3.

Táv: 137—186. Csekk: 50 561.

605610/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest.